

primary school teachers in comparison with teachers of social sciences and humanities and the natural and mathematical sciences.

These differences are shown to be very clearly traced in the skills and habits of teachers to use reflection in solving problem situations of professional activities.

The conclusion is made concerning the advisability to promote the development of teachers' reflection in conditions of postgraduate education in specially organized interactive training considering professional experience of teachers.

Key words: reflection, development of reflection, efficiency of reflection's development, teacher, comprehensive educational institution, postgraduate pedagogical education, reflexivity, retrospective reflection, situational (current) reflection, prospective reflection; reflection of inter-course and interacting with other people.

Received October 15, 2014

Revised November 17, 2014

Accepted December 04, 2014

УДК 159.9:378

Н.П. Панчук

nataliapanchuk697@gmail.com

Ціннісні орієнтації як складова життєвих стратегій особистості

Panchuk N.P. Values as part of life strategies of the personality / N.P. Panchuk // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostyuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 411–421.

Н.П. Панчук. Ціннісні орієнтації як складова життєвих стратегій особистості. Проведене дослідження дозволило визначити, що стратегії входять в систему орієнтування разом з системами вольового рішення, мотивації, контролю, а система орієнтування, в свою чергу, виконує функцію рефлексії життя відносно його смислу, цінностей, норм. Встановлено, що життєві цінності і потреби, які знаходяться в певній ієрархії, впливають на людину, детермінуючи її поведінку; регуляція поведінки є однією з функцій цінностей. Даний факт виступає як закономірний результат самої діалектики життя людини, перебудови її взаємовідношень зі світом і, перш за все, з іншими людьми; ті чи інші цінності актуалізуються в результаті зміни внутрішніх умов. Визначе-

но, що поняття «життєвих стратегій» включає такі феномени як: 1) спосіб життя, який входить в систему орієнтування за допомогою механізмів сприймання та інтуїції і характеризує емоційну сторону людського життя; 2) смисл життя – цілісне уявлення про фундаментальні основи життя; 3) життєві цінності – виступають як система ідей і переконань особистості відносно повноцінного життя, що сформувалася під впливом культурних традицій, зразків та ідеалів; 4) життєві норми – вимоги до змісту і якості життя, а також стандарти оцінки життєвих подій. Складовими стратегій особистості виступають перцептивні, смисложиттєві, ціннісні, нормативні і цільові орієнтації, які формуються в процесі розвитку особистості і обумовлені специфікою суспільства, в якому особистість розвивається. Зроблено висновок про те, що для реалізації тієї чи іншої системи цінностей необхідна суспільно-політична активність особистості. Процес формування цінностей є соціальним за своєю природою, тісно пов'язаний з характером діяльності та її процесуальними характеристиками, опосередкований спілкуванням індивіда з індивідом, процес формування цінностей відображає смисложиттєву активність особистості (формування ідеалів).

Ключові слова: ціннісні орієнтації, життєві цінності, структура особистості, професійна спрямованість, активність особистості.

Н.П. Панчук. Ценностные ориентации как составляющая жизненных стратегий личности. Проведенное исследование позволило определить, что стратегии входят в систему ориентирования вместе с системами волевого решения, мотивации, контроля, а система же ориентирования, в свою очередь, выполняет функцию рефлексии жизни относительно его смысла, ценностей, норм. Установлено, что жизненные ценности и потребности, которые находятся в определенной иерархии, влияют на человека, детерминируя его поведение; регуляция поведения является одной из функций ценностей. Данный факт выступает как закономерный результат самой диалектики жизни человека, перестройки его взаимоотношений с миром и, прежде всего, с другими людьми; те или другие ценности актуализируются в результате изменения внутренних условий. Определено, что понятие «жизненных стратегий» включает такие феномены как: 1) образ жизни, который включён в систему ориентирования с помощью механизмов восприятия и интуиции и характеризует эмоциональную сторону человеческой жизни; 2) смысл жизни – целостное представление о фундаментальных основаниях жизни; 3) жизненные ценности – выступают как система идей и убеждений личности относительно полноценной жизни, которая сформировалась под воздействием культурных традиций, образцов и идеалов; 4) жизненные нормы – требования к содержанию и качеству жизни, а также стандарты оценки жизненных событий. В качестве составляющих стратегий личности выступают перцептивные, смисложизненные, ценностные, нормативные и целевые ориентации, которые формируются в процессе развития личности и обусловлены

спецификой общества, в котором личность развивается. Сделан вывод о том, что для реализации той или иной системы ценностей необходима общественно-политическая активность личности. Процесс формирования ценностей является социальным по своей природе, тесно связан с характером деятельности и её процессуальными характеристиками, опосредствованный общением индивида с индивидом, процесс формирования ценностей отображает смысложизненную активность личности (формирование идеалов).

Ключевые слова: ценностные ориентации, жизненные ценности, структура личности, профессиональная направленность, активность личности.

Постановка проблеми. Аналізуючи ціннісні орієнтації, можна робити висновки про те, яке місце та позицію займає особистість у соціальній структурі суспільства, які соціальні ролі виконує чи хоче виконувати. Такий підхід до вивчення ціннісних орієнтацій призводить до необхідності розгляду їх в контексті більш складних утворень особистості, зокрема, в структурі самосвідомості, життєвих відношень особистості, її життєвого світу в цілому, особистісного розвитку. В зв'язку з цим на сучасному етапі одним з головних і актуальних завдань є забезпечення формування певних особистісних структур, які б дозволили особистості максимально розкрити свій внутрішній потенціал.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Ціннісні орієнтації є одним з центральних компонентів структури особистості, що визначає її спрямованість на реалізацію певних відношень, зміст уявлень про своє «Я», поведінку та нормативно-оцінне ставлення до довкілля. Вони є результатом оволодіння середовищем з огляду його значення для задоволення потреб особистості і свідчать про рівень її соціальної зрілості. Характеристики будь-якої ціннісної орієнтації залежать від внутрішніх властивостей особистості. Проблему цінностей у вітчизняній психології досліджували І.Д. Бех, М.Й.Боришевський, Б.С. Братусь, Ф.Є.Васильюк, В.В. Водзінська, Є.С. Волков, І.В. Дубровіна, А.Г. Здравомислов, Н.І. Лапін, О.М. Леонтьєв, В.М. Мясіщев, С.Л. Рубінштейн, В.А. Ядов та ін. Сучасні дослідники розглядають ціннісні орієнтації у вигляді системи певних норм, прийнятих груповою свідомістю.

Істотні значення для розуміння соціально-психологічної природи ціннісних орієнтацій в системі відношень мають теоретичні ідеї С.Л.Рубінштейна: практичне відношення людини до світу полягає у виділенні нею значущих предметів, явищ, цінностей. Життєві цінності і потреби, які знаходяться в певній

ієрархії, впливають на людину, детермінуючи її поведінку; регуляція поведінки є однією з функцій цінностей. Даний факт виступає як закономірний результат самої діалектики життя людини, перебудови її взаємовідношень зі світом і, перш за все, з іншими людьми; ті чи інші цінності актуалізуються в результаті зміни внутрішніх умов [14].

В зв'язку з актуальністю зазначеної тематики **метою** нашого дослідження було вивчення ціннісних орієнтацій як складової життєвих стратегій, що обумовлені специфікою суспільства, в якому особистість розвивається.

Виклад основного матеріалу дослідження. Значну увагу ціннісним орієнтаціям особистості приділяли А.Г.Здравомислов і В.А.Ядов. Під ціннісними орієнтаціями вони бачать «установку особистості на ті чи інші цінності матеріальної і духовної культури суспільства» [8, с.199]. Роботи В.А.Ядова доводять, що у диспозиціях особистості існує певна ієрархія, де елементарні фіксовані установки посідають нижчий рівень. На другому рівні знаходяться соціально фіксовані установки, їх система. Вони мають складну структуру і утримують емоційний, когнітивний і власне поведінковий компоненти. Третій диспозиційний рівень характеризує загальна спрямованість інтересів особистості на певні сфери соціальної активності. Вищий диспозиційний рівень утворює система ціннісних орієнтацій на цілі життєдіяльності і засоби їх досягнення. Згідно даної концепції, ціннісні орієнтації є вершиною ієрархії всіх диспозицій – вищим диспозиційним рівнем, який, в свою чергу, має власну внутрішню ієрархію. Ціннісні орієнтації узгоджуються з ідеалом, формуючи власну ієрархію життєвих цілей, більш віддалених відносно близьких, а також цінностей-засобів, або уявлень про норми поведінки, які людина розглядає в якості еталона [15]. Кожна із цінностей є значущою не тільки в зв'язку з іншими, але і сама по собі, як самоцінність. У ролі цінностей можуть виступати «предмети навколишньої дійсності, явища природи й життя, продукти діяльності й виробництва, матеріальні і духовні блага, соціальні й історичні події, суспільні процеси, фундаментальні поняття, моральні норми, закони, принципи, ідеї тощо. Особистість аналізує їх, критично оцінює, сприймає як позитивні чи негативні для себе, корисні чи ні, як такі, що задовольнятимуть чи не задовольнятимуть конкретні потреби. Якщо в них можуть бути реалізовані ці потреби, вони виступають для людини життєво значущими, тобто набувають властивостей цінностей» [15, с. 47].

В.Н.Мясищев проблему ціннісних орієнтацій розглядає як цілісну систему свідомих відношень особистості до суспільства, групи, діяльності, до самої себе. Відносно теорії «відношень» ціннісні орієнтації виступають, з одного боку, як конкретний прояв відношення особистості до оточуючого середовища, а з другого – як система установок, що регулюють поведінку особистості в кожному конкретному випадку [11]. Даний підхід розділяє В.В.Водзінська: «Регулятором поведінки індивіда виступає система фіксованих установок, відношень, ціннісна орієнтація. Серед фіксованих установок є ті, що мають особливу перевагу, оскільки вони вироблені по відношенню до тих елементів дійсності, які мають власну цінність для особистості» [7, с. 51].

У роботах К.О.Альбуханової-Славської прослідковується намічена С.Л.Рубінштейном лінія дослідження особистості як суб'єкта свого життєвого шляху, підпорядкованого меті та цінностям. В залежності від цінностей, на яких базуються стратегії життя, вона виділяє стратегію «легкого життя». В даному випадку людина задовольняє свої потреби з мінімальним напруженням; егоцентричну стратегію. Тут людина живе за принципом «мені так подобається», незважаючи на те, як її дії вплинуть на її оточення; стратегію відповідності зовнішнім вимогам, коли людина прагне будь-якою ціною бути такою, як потрібно; стратегію самовдосконалення, в якій останнє виступає найвищою цінністю та стилем життя для людини [2].

Деякі автори розглядають ціннісні орієнтації в контексті поняття «життєві стратегії особистості». Згідно їх думки, стратегії входять в систему орієнтування разом з системами вольового рішення, мотивації, контролю, а система ж орієнтування, в свою чергу, виконує функцію рефлексії життя відносно його смислу, цінностей, норм [13]. Поняття «життєвих стратегій» включає такі феномени як: 1) спосіб життя, який входить в систему орієнтування за допомогою механізмів сприймання та інтуїції і характеризує емоційну сторону людського життя; 2) смисл життя – цілісне уявлення про фундаментальні підстави життя; 3) життєві цінності – виступають як система ідей і переконань особистості відносно повноцінного життя, яка сформувалась під впливом культурних традицій, зразків та ідеалів; 4) життєві норми – вимоги до змісту і якості життя, а також стандарти оцінки життєвих подій. Складовими стратегій особистості виступають перцептивні, смисложиттєві, ціннісні, нормативні і цільові орієнтації, які формуються в процесі роз-

витку особистості і обумовлені специфікою суспільства, в якому особистість розвивається [12].

Також у психології вивчають ціннісні орієнтації особистості у взаємозв'язку з поняттям «смысл життя» [5]. Під «цінностями» в психології слід розуміти усвідомлені смисли, які є найбільш значущими у структурі свідомості, оскільки визначають головні і відносно постійні ставлення людини до основних сфер життя.

Концепція О.М.Леонтьєва про особистісний смысл розвинута в роботах Б.С.Братуся. Згідно даної теорії смысл виступає у свідомості людини як таке, що прямо відображає і несе в собі її власні життєві відношення. «Коли задача на смысл розв'язана і мова йде про ту чи іншу форму усвідомленості і відрефлексованості найбільш загальних смислових утворень, – пише Б.С.Братусь, – ми говоримо про цінності особистості» [5, с.89]. Особистісний смысл І.Д.Бех розглядає як складову індивідуальної свідомості, «де знаходить вираження пристрасність цієї свідомості, що зумовлена зв'язком останньої з потребово-мотиваційною сферою суб'єкта, з реальністю його життя у світі.» На його думку, під особистісними цінностями слід розглядати усвідомлені узагальнені самовартісні смислові утворення особистості [3, с. 8–9].

Ціннісні орієнтації є центральним регулятивним елементом життєвої перспективи та виражають свідоме ставлення людини до дійсності. В.А.Роменець розглядає періодизацію життєвого шляху людини як зміну її ціннісних орієнтацій. На його думку, цінності на першому етапі життєвого шляху (дитинство та отрочество) запозичені, малоусвідомлювані, існують на основі бажання та потягу. Вірець для поведінки запозичується, автоматично повторюється. Другий етап життєвого шляху В.А.Роменець пов'язує з пошуками принципів основ суперечливої поведінки, узгодженої з цінностями реального світу. На третьому етапі відбувається пошук реальних цінностей, розуміння часткового, яке втілює в собі загальне, досягнення особистісної мудрості та зрілості [13].

В роботах І.Ю.Истошина підкреслюється роль ціннісних орієнтацій в особистісній системі регуляції поведінки: діяльність відбувається у відповідності з окремими актуалізованими соціальними установками в залежності від ситуації. Це дозволяє трактувати будь-яку ціннісну орієнтацію як один з притаманних особистості шаблонів для оцінки, для усвідомленого «виміру» допустимих в конкретних обставинах зразків соціальної дії [10].

Згідно Т.В.Бутківської, «терміном цінність позначаються як самі значущі явища, так і ціннісні відношення, що породжують

цілий спектр похідних від них розрізень: об'єктивних, індивідуальних і соціальних; позитивне чи негативне значення явищ природи, форм суспільної організації, історичних подій, моральних вчинків, духовних витворів людства на конкретному етапі історичного розвитку» [6, с. 27].

«Як елемент структури особистості, ціннісні орієнтації виступають як діалектична єдність загального, особливого й індивідуального, думок, почуттів і практичної поведінки» [1, с. 65] є «основним каналом засвоєння духовної культури суспільства, перетворення культурних цінностей в стимули і мотиви практичної поведінки людей» [1, с. 63].

Найбільш образне розуміння сутності ціннісних орієнтацій подає Ю.Козелецький: «Речі, які шукає людина, соціальні структури, в які вона включена, і переживання, пов'язані з її внутрішнім світом, мають певну цінність. ...Індивід впорядковує предмети, міжособистісні відносини або власні переживання у відповідності з індивідуальною шкалою цінностей, створює їх ієрархію. Ця ієрархія відображає особисті переваги і особисті цілі. У той же час вона залежить від культурних традицій і соціальних умов. Особливо важливі в житті блага, що очолюють ієрархію і є складовими сукупності головних цінностей, які не стільки визначають окремі кроки людини, скільки задають індивідуальний життєвий шлях. ...Люди йдуть шляхом, вказаним їхніми головними цінностями» [9, с. 219]. «Наявність цінностей є виявом небайдужості людини у ставленні до оточення, яка виникає із значущості різних сторін, аспектів навколишнього світу для їх життя. Вони, по суті, є результатом оволодіння середовищем з огляду його значення для задоволення потреб особистості і свідчать про рівень її соціальної зрілості» [4, с. 19].

Висновки. В результаті проведеного дослідження визначено, що для реалізації тієї чи іншої системи цінностей необхідна суспільно-політична активність особистості: актуально усвідомлюється тільки те, що входить в діяльність як предмет тої чи іншої складової її дії, як її пряма мета. Процес формування цінностей, по-перше, є соціальним за своєю природою. По-друге, тісно пов'язаний з характером діяльності та її процесуальними характеристиками (мотиваційними, операційно-виконавчими, суб'єктивними). По-третє, опосередкований спілкуванням індивіда з індивідом (в різних сферах, з реалізацією різних ролей, статусних відношень, функцій і т.д.). По-четверте, процес формування цінностей відображає смисложиттєву активність особистості (формування ідеалів). По-п'яте, він пов'язаний з

оцінюванням, яке супроводжує практично всі акти психічної активності суб'єкта, що ведуть до формування суб'єктивного образу об'єктивного світу.

Отже, процес формування цінностей та ціннісних орієнтацій пов'язаний з характером діяльності, опосередкований оцінюванням та спілкуванням і відображає смисложиттєву активність індивіда, а складовими стратегій особистості виступають перцептивні, смисложиттєві, ціннісні, нормативні і цільові орієнтації, які формуються в процесі розвитку особистості й обумовлені специфікою суспільства, в якому особистість розвивається.

Список використаних джерел

1. Алексеева В.Г. Ценностные ориентации как фактор жизнедеятельности и развития личности / В.Г.Алексеева // Психологический журнал. – 1984. – Т. 5. – №5. – С. 63–70.
2. Альбуханова-Славская К.А. Стратегия жизни / К.А. Альбуханова-Славская. – М., 1991. – 290 с.
3. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання : Науково-метод. посібник / І.Д.Бех. – К. : ІЗМН, 1998. – 204 с.
4. Болотіна В.Ю. Моральні цінності підростаючого покоління / В.Ю.Болотіна // Цінності освіти і виховання / За заг. ред. О.В.Сухомлинської. – К., 1997. – С. 19–21.
5. Братусь Б.С. Аномалии личности / Б.С.Братусь. – М. : Мысль, 1988. – 301 с.
6. Бутківська Т.В. Проблема цінностей у соціалізації особистості / Т.В.Бутківська // Цінності освіти і виховання / за заг. ред. О.В.Сухомлинської. – К., 1997. – С. 27–31.
7. Водзинская В.В. Понятие установки, отношения, ценностных ориентаций в социологическом исследовании / В.В.Водзинская // Философия науки. – 1968. – №2. – С. 48–54.
8. Здравомыслов А.Г. Отношение к труду и ценностные ориентации личности / А.Г. Здравомыслов, В.А. Ядов // Сб. Социология в СССР. – М. : Мысль, 1995. – Т. 2. – С. 196–205.
9. Козелецкий Ю. Человек многомерный (психологическое эссе) / Ю. Козелецкий. – К.: Лыбидь, 1991. – 288 с.
10. Круглов Б.С. Методика изучения особенностей формирования ценностных ориентаций / Б.С.Круглов // Диагностическая и коррекционная работа школьного психолога. – М. : Издательство АПН СССР, 1987. – С.80–89.
11. Мясищев В.Н. Основные проблемы и современное состояние психологии отношений человека / В.Р.Мясищев // Психоло-

- гическая наука / Под ред. Б.Г.Ананьева. – М. : АПН, 1960. – Т. 2. – С. 110–125.
12. Резник Т.Е. Жизненные стратегии личности / Т.Е.Резник, Ю.М.Резник // Социологические исследования. – 1995. – №12. – С. 100–105.
 13. Роменець В.А. Проблеми життєвого шляху людини в історії психології / В.А.Роменець // «Круглий стіл» філософів, психологів і соціологів «Життєвий шлях особи». – Філософська думка. – 1982. – №1. – С. 18–20.
 14. Рубинштейн С.Л. Проблемы общей психологии / С.Л.Рубинштейн. – М. : Педагогика, 1974. – 424 с.
 15. Саморегулирование и прогнозирование социального поведения личности / Под ред. В.А.Ядова. – Л. : Наука, 1979. – 264 с.

Список використаних джерел

1. Alekseeva V.H. Tsennostnye oryentatsyy kak faktor zhyznedeiatelynosti y razvytyia lychnosty / V.H.Alekseeva // Psykholohycheskyi zhurnal. – 1984. – Т. 5. – №5. – S. 63–70.
2. Albukhanova-Slavskaia K.A. Stratehiya zhyzny / K.A. Albukhanova-Slavskaia. – М., 1991. – 290 s.
3. Bekh I.D. Osobystisno zoriientovane vykhovannia : Naukovometod. Posibnyk / I.D.Bekh. – К. : IZMN, 1998. – 204 s.
4. Bolotina V.Iu. Moralni tsinnosti pidrostaichoho pokolinnia / V.Iu.Bolotina // Tsinnosti osvity i vykhovannia / Za zah. red. O.V.Sukhomlynskoï. – К., 1997. – S. 19–21.
5. Bratus B.S. Anomally lychnosty / B.S.Bratus. – М. : Мысль, 1988. – 301 s.
6. Butkivska T.V. Problema tsinnosti u sotsializatsii osobystosti / T.V.Butkivska // Tsinnosti osvity i vykhovannia / Za zah. red. O.V.Sukhomlynskoï. – К., 1997. – S. 27–31.
7. Vodzynskaia V.V. Poniatye ustanovky, otnosheniya, tsennostnykh oryentatsyy v sotsyolohycheskom yssledovanii / V.V.Vodzynskaia // Fylosofyia nauky. – 1968. – №2. – S. 48–54.
8. Zdravomyslov A.H. Otnosheniye k trudu y tsennostnye oryentatsyy lychnosty / A.H. Zdravomyslov, V.A. Yadov // Sb. Sotsyolohyia v SSSR. – М.: Мысль, 1995. – Т. 2. – S. 196–205.
9. Kozeletskyi Yu. Chelovek mnohomernyy (psykholohycheskoe esse) / Yu. Kozeletskyi. – К.: Лыбид, 1991. – 288 s.
10. Kruhlov B.S. Metodyka yzucheniya osobennosti formirovaniya tsennostnykh ormentatsyy / B.S.Kruhlov //

- Dyagnostycheskaia y korrektsyonnaia rabota shkolnoho psykholoha. – M. : Yzdatelstvo APN SSSR, 1987. – S. 80–89.
11. Miasyshchev V.N. Osnovnye problemy y sovremennoe sostoianyepsykholohyyotnoshenyicheloveka / V.R.Miasyshchev // Psykholohycheskaia nauka / Pod red. B.H.Ananeva. – M. : APN, 1960. – T. 2. – S. 110–125.
 12. Reznyk T.E. Zhyznennye stratehyi lychnosty / T.E.Reznyk, Yu.M.Reznyk // Cotsyolohycheskye yssledovaniya. – 1995. – №12. – S. 100–105.
 13. Romenets V.A. Problemy zhyttievoho shliakhu liudyny v istorii psykholohii / V.A.Romenets // «Kruhlyi stil» filosofiv, psykholohiv i sotsiolohiv «Zhyttievyi shliakh osoby». – Filosofska dumka. – 1982. – №1. – S. 18–20.
 14. Rubynshtein S.L. Problemy obshchei psykholohyy / S.L.Rubynshtein. – M. : Pedahohyka, 1974. – 424 s.
 15. Samorehulyrovanye y prohnozyrovanye sotsyalnoho povedeniya lychnosty / Pod red. V.A.Iadova. – L. : Nauka, 1979. – 264 s.

N.P. Panchuk. Values as part of life strategies of the personality. The study allowed to distinguish that the strategy consists in targeting systems with volitional decision, motivation, control, and system orientation, in turn, serves as a reflection of life relative to its meaning, values and norms. The values of life and needs that are in a specific hierarchy are established to affect the human rights, determining its behavior; regulation of behavior is a function of values. In life there is soul-searching. This fact serves as a natural result of the dialectic of life, restructuring its interrelations with the world and, above all, with other people; certain values are updated as a result of changes in domestic conditions. The concept of «life strategies» is determined to include such phenomena as: 1) a lifestyle that is included in orientation system through the mechanisms of perception and intuition and describes the emotional side of human life; 2) the meaning of life – a holistic notion about the fundamental bases of life; 3) values of life are the system of ideas and beliefs of the personality in relation to normal life, which was formed by cultural traditions, patterns and ideals; 4) living standards – requirements to the content and quality of life, as well as standards for assessing life events. The components of the personality strategies are the perceptual, life significant, value, regulatory and target orientations, which are formed in the process of personal development and conditioned by the specifics of the society in which a personality develops. It is concluded that in order to realize one or another system of values the social and political activity of the personality is necessary. That activity is emerging for the personality received her knowledge. The formation of values is social by nature, closely linked to the nature of the activity and its procedural characteristics mediated by the intercourse between indi-

viduals, the formation of values reflects the life significant activity of the personality (formation of ideals). It is associated with the assessment that accompanies virtually all acts of mental activity of the subject, leading to the formation of subjective image of the objective world.

Key words: values, life values, personality structure, professional orientation, activity of the personality.

Received October 17, 2014

Revised November 18, 2014

Accepted December 06, 2014

УДК 159.922.6:37.015.3

Л.В. Пастух

pastyhu@meta.ua

ОСОБЛИВОСТІ МОТИВАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ СЕНЗИТИВНОСТІ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ СИСТЕМИ ОСВІТИ

Pastukh L.V. The peculiarities of motivational component of practical psychologists' sensitiveness in the system of education / L.V. Pastukh // Problems of Modern Psychology : Collection of research papers of Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University, G.S. Kostiuk Institute of Psychology at the National Academy of Pedagogical Science of Ukraine / scientific editing by S.D.Maksymenko, L.A.Onufrieva. – Issue 27. – Kamianets-Podilskyi : Aksioma, 2015. – P. 421–434.

Л.В. Пастух. Особливості мотиваційної складової сензитивності практичних психологів системи освіти. У статті показано значущість мотиваційної складової сензитивності особистості практичних психологів системи освіти. За узагальненням результатів теоретичних досліджень з проблеми сензитивності як професійно важливої якості практичних психологів та її складових обґрунтовано добір методик для визначення рівня розвитку мотиваційної складової сензитивності. Наведено результати дослідження особливостей мотиваційної складової сензитивності практичних психологів системи освіти. Проаналізовано значущість сензитивності для практичних психологів і рівень їх орієнтації на гуманістично-екзистенційний тип стосунків з клієнтом, які виступали емпіричними референтами досліджуваної складової. За результатами узагальнення цих двох показників визначено рівні мотиваційної складової сензитивності особистості практичних психологів системи освіти. Зроблено висновок про переважання у практичних психологів середнього рівня розвитку мотиваційної складової сензитивності (понад дві третини респондентів).